

PSIHOSOCIALNA POMOČ DRUŽINI
PREDSTAVITEV PROJEKTA IN REZULTATOV

Program Psihosocialne pomoči družinam, ki imajo veliko problemov in same nimajo moči in znanja za reševanje, izvajamo na Centru za socialno delo v Radovljici od marca 1994. Program izvajamo z 7 izvajalkami v okviru javnih del in ga na podlagi izkušenj in rezultatov več čas razvijamo in dograjujemo.

NASTAJANJE PROGRAMA

Od leta 1978 delam na Centru za socialno delo v Radovljici na področju rejništva. Vsa leta sem se pri delu srečevala s problemi, kako delati z matično družino, jo motivirati za učenje in spreminjanje, potem ko smo otroka iz družine že izločili in ga namestili v rejništvo. Pogosto smo s tem pretrgali še tiste niti, ki so družino povezovale.

Na Centru sem se vrsto let srečevala z družinami, ki so bile v obravnavi pri vseh strokovnih delavcih in v katerih se kljub neštetim intervencijam ni nič spremenilo in otroci niso imeli pogojev za zdrav in normalen razvoj.

Leta 1993 sem se srečala z družino, v kateri so bili otroci telesno trpinčeni, tako da so potrebovali zdravstveno oskrbo. Zoper starša je bila podana kazenska ovadba zaradi grobega ravnanja in zanemarjanja otrok.

K obravnavi družine smo pristopili timsko, multiinstitucionalno. Dogovorili smo se, da družini ponudimo pomoč, da otroci ostanejo v družini. Kot nosilec primera sem prevzela družino in se po privoljenju članov vključila vanjo. Sprva sem prihajala tedensko po 2 uri, nato na 14 dni. Delala sem z družino kot celoto, ki je imela vrsto stisk in obremenitev in ni zmoгла sama probleme reševati na ustrezen način.

Družina je bila v okolju izolirana in ni imela socialne mreže.

V družino sem prihajala redno, po dogovoru, se z njimi pogovarjala, pogajala, jim svetovala in pri tem vnašala sebe na osebni način, konkretno tukaj in zdaj. Skoz igro z otroki sem motivirala starše za delo, za spreminjanje, ob iskanju ustrežnejših rešitev za probleme in ob mojem zgledu, sicer počasi in po majhnih korakih.

Ko je družina spoznala, da jih spoštujem, jemljem resno in upoštevam njihove navade, kulturo, znanja in prepričanja, se je premaknilo.

Spoznala sem, da so bila moja pričakovanja v začetku nerealna. Kako naj starša pestujeta otroke, jih ne tepeta, če sama nista bila pestovana in sta bila vzgojena le s tepežem.

Po letu dni sem lahko ugotovila, da se je družina spremenila, odprla in razširila svojo socialno mrežo. Otroci so dobili igrače, starša sta se z njimi igrala, jih učila, niso bili več tepeni in naučili so se pogovarjati. Postala sem član tega družinskega sistema in skoz delo in čas se je spreminjala moja vloga. Ugotovila sem, da je to pravo socialno delo z družino in obenem iskala nove poti, kako pomagati še drugim družinam ob taki sistematizaciji dela na Centru. Odločila sem se, da začnem izvajati program v okviru javnih del.

Idejna osnova za vpeljavo programa se je razvila iz teoretskih in mojih praktičnih znanj in spoznanj.

IZVAJALKE

V letu 1994 sem začela izvajati program z dvema izvajalkama. Zaradi potreb in prepričanja, da je to dobra in poceni oblika

pomoči, se je krog uporabnikov širil in širilo se je število izvajalk. Sedaj imamo v programu zaposlenih 7 izvajalk, ki imajo najmanj V. stopnjo izobrazbe (večina VI.), so poročene, imajo družino in veliko mero empatije, pripravljenosti za delo z družino.

Izvajalke programa so skoz izobraževanje, ki ga izvajamo pred pričetkom dela in ves čas zaposlitve, usmerjenim samoizobraževanjem, skupinskim delom, delom v družini in z redno tedensko supervizijo pridobile izkušnje in znanja, ki ga za delo z družino potrebujejo. Njihovo vodilo so znanje, odgovoren odnos, etičnost, odprtost, fleksibilnost in kooperativnost.

Uporabniki tega programa so družine:

- ki živijo na našem področju in so v globoki akutni ali kronični disfunkciji in imajo vrsto problemov na vseh življenjskih področjih in se težave že manifestirajo pri vseh družinskih članih, pri otrocih kot čustvene in vedenjske motnje;
- ki jih uvrščamo v nižji socialno ekonomski status.

KAKO POTEKA DELO Z DRUŽINO

Faze dogovarjanja:

1. Socialni delavec centra za socialno delo je seznanjen s problemi družine, seznanijo ga lahko šola, zdravstvo, sodelavci, okolica.

2. Timska obravnava družine – v multi-institucionalnem timu s ciljem:

- predstavitev družine,
- zbiranje podatkov,
- dogovor za obravnavo in timsko spremljanje,
- vključitev v program.

3. Seznanitev in ponudba družini za tako obliko pomoči. Pisno soglasje družine, da pomoč sprejme.

4. Seznanitev izvajalke Psihosocialne pomoči na domu z vsemi podatki o družini in našimi pričakovanji in cilji.

5. Vključitev izvajalke v družino.

IZVAJANJE PROGRAMA

Izvajalka se vključi v družino. Prihaja po dogovoru, ob dogovorjenem času, skladno z načrtom, ki ga predhodno orientacijsko izdelamo, in to večkrat tedensko za nekaj ur.

V začetnem obdobju se v družini orientira, poskuša razjasniti družinski kontekst, odnose in povezave z okoljem. Po malih korakih dela na spreminjanju, skupnem reševanju problemov, izboljšanju komunikacije, odnosov, širi socialno mrežo.

Naloge izvajalke so:

- osnovno in dodatno izobraževanje, samoizobraževanje,
- priprava za delo z družino,
- neposredno delo z družino v družini,
- pisanje delovnih poročil, opazanj,
- pisanje mesečnih poročil,
- sodelovanje na rednih tedenskih supervizijskih srečanjih na centru, kjer poroča o delu, razrešuje dileme, načrtuje delo in se dodatno izobražuje,
- poročanje o delu z družino na multi-institucionalnem timu,
- sodelovanje z drugimi institucijami, službami, okoljem, v katere je družina vpeta,
- vodenje kreativnih delavnic za otroke in starše,
- vodenje tečajev za starše (npr. kuharskih),
- vodenje in organiziranje aktivnosti za družine (pohodi, izleti, ogledi...).

REZULTATI

Učinkovitost programa smo preverili s pomočjo ankete, ki so jo izvajalke izpolnile ob pričetku dela z družino in po povprečno 15 mesecih vključitve v program.

Kvalitativno smo obdelali več sklopov podatkov:

- splošne podatke o družini, številu članov, sestavi družine in številu in starost otrok,
- čas obravnave družine v programu in drugih institucijah,
- izobrazba staršev in socialno-ekonomski status družine,

- odnosi v družini,
- komunikacija v družini,
- kakovost vzgoje in
- socialni stiki družine.

Če povzamemo rezultate ankete, ki so jo posnele izvajalke v 15 družinah po povprečnem obdobju obravnave posamezne družine, to je 15 mesecev, lahko rečemo, da so se odnosi v družinah bistveno izboljšali. Otroci so v družinah sprejeti, dobivajo pohvale in so deležni ljubezni, ki jo starši izkazujejo s telesnimi stiki. Odnosi med staršema so se izboljšali, pretepanja ni več, prepiri, kletvice in nerešeni spori izzvenevajo. Starši v otroku ne vidijo več grešnega kozla in mu ne pripisujejo le negativnih lastnosti.

Telesnega trpinčenja v družinah ni več in le pri eni od obravnavanih družin še nismo izključili možnosti odvzema otroka, v eni družini pa smo predlagali izločitev enega otroka in namestitvev v vzgojni zavod zaradi prisotnosti mamil v družini. V začetku obravnave družin smo pri 5 družinah, to je 1/3, že zbirali podatke, da bi podkrepili odvzem otrok in nameščanje v rejništvo.

Kompleksnost problematike družin, ki zahteva poglobljene obravnave v drugih institucijah, kaže podatek, da 7 družin

potrebuje terapevtsko obravnavo, ki jo vodi pedopsihiater, 4 otroci pa še obravnavo logopeda.

Podatki o spolni zlorabi nam potrjujejo potrebnost take obravnave. Starši so lahko razkrili svojo zlorabljenost, vključeni so bili kot družina v družinsko terapijo. Pri dveh družinah je obstajal sum zlorabe, kar nekako potrjuje statistično dokazane podatke o spolnih zlorabah nasploh.

Komunikacija v družinah se je med obravnavo spremenila, je odprta, odkrita, otroci so slišani in imajo pravo vlogo v družini. Pri vzgoji otrok so starši prizadevnejši, aktivnejši in odgovornejši. Družine, ki so bile prej v okolju znane kot »drugačne« in so bile izolirane, so razširile svoje socialne mreže in so bolj sprejete. Ob koncu lahko sklenemo, da je tako delo z družinami, ki imajo veliko problemov in težav in sami ne zmorejo in ne znajo tega premagati, potrebno, in da je ta oblika dela uspešna in veliko cenejša kot izločitev otroka ali drug ukrep in poseg v družino.

Delo izvajalk ocenjujemo kot izjemno, polno entuziazma, prizadevnosti, strokovnosti in odgovornem odnosu do družine in do programa kot celote.

Metoda Bole